

ANDREJ ABRAMOVIĆ
sudac Ustavnog suda Republike Hrvatske

LOVORKA KUŠAN
sutkinja Ustavnog suda Republike Hrvatske

dr. sc. GORAN SELANEC
sudac Ustavnog suda Republike Hrvatske

USTAVNOPRAVNO STAJALIŠTE U PREDMETU BROJ: U-VII-1263/2024-II OD 19.
TRAVNJA 2024. U POVODU PRIOPĆENJA I UPOZORENJA SUDIONICIMA U
IZBORIMA ODRŽANIM 17. TRAVNJA 2024.

I Smatramo da smo dužni navesti razloge zbog čega se nismo složili s "Priopćenjem i upozorenjem sudionicima u izborima održanim 17. travnja 2024." Ustavnog suda RH pod gornjim poslovnim brojem.

Iz argumenata koji su izneseni u Upozorenju većine, kao i onih koji su bili dio rasprave koja je prethodila donošenju Upozorenja, ne možemo zaključiti da postoje uvjerljivi, a posebno dovoljno ustavnopravno precizno određeni temelji koji opravdavaju ovako dalekosežno postupanje Ustavnog suda. Ovako značajni koraci i korištenje ovlasti koje Ustavni sud ima na raspolaganju nužno traže ne samo primjerenu već i izričitu te jasnu ustavnopravnu argumentaciju. Pozivanje na odredbe kojima su izražena ustavna načela i vrednote nije dovoljno u ovakvim situacijama. Njihova osnovna karakteristika je visoki stupanj otvorenosti za različita tumačenja čime je Ustav, u svrhu očuvanja i realizacije njegovih temeljnih ciljeva, nadležnim tijelima osigurao značajan prostor prilagodbe konkretnim povijesnim, društvenim, političkim okolnostima stvarnih situacija. No, ustavna je dužnost nadležnih tijela, a ponajviše Ustavnog suda, da u kontekstu konkretnih okolnosti trenutka u kojem se odlučuje, svoje postupanje, koje opravdava upravo tim ustavnim odredbama, obrazloži jasnim, preciznim i nedvosmislenim ustavnopravnim argumentima i konkretno određenim činjeničnim okolnostima. To je posebno slučaj kada Ustavni sud postupa samoinicijativno bez da je zaprimio prigovor od ovlaštenih aktera koji su sudjelovali u samom izbornom postupku natječući se za povjerenje građana odnosno kada je suočen s javnim kritikama da u prošlosti nije reagirao na slične postupke tadašnjih predsjednika Republike.

Ustav se nikad ne koristi. Ustav se uvijek tumači te stoga i obrazloženo, argumentirano primjenjuje.

Istovremeno, činjenica da je Upozorenje temeljeno na odredbama Ustava koje propisuju njegova strukturalna načela i najviše vrednote ukazuje da većina smatra da je Predsjednik Republike svojim postupanjem nepobitno i značajno utjecao na izborni postupak. Usprkos toga, većina Upozorenje završava stajalištem kako se njime „zbog toga (utjecaja Predsjednika Republike, op.a.) ne dovodi u pitanje volja birača“. Upozorenje ukazuje da većina ne smatra da su rezultati izbornog postupka na bilo

koji način sporni. Ustavni zakon o Ustavnom sudu dopušta mogućnost opovrgavanja rezultata izbornog postupka samo kada se radi o *bitnim povredama* Ustava kojima se jamči ispravnost izbornog postupka koji služi temeljnom cilju omogućavanja svakom građaninu i građanki da slobodno i svojom autonomnom političkom ocjenom izrazi svoj sud o političkim postupcima sudionika izbornog postupka koji je prethodio samom činu izbornog glasanja. Posljedica ranije ukazane ustavnopravne nedorečenosti koja karakterizira Upozorenje je, po našem sudu, značajna kontradiktornost samog Upozorenja. Većina navodi da je Predsjednik Republike svojim postupanjem povrijedio sama strukturalna načela ustavnog poretka i njegove najviše temeljne vrednote, ali iako tako značajno ono nije utjecalo na sam izborni postupak u dovoljnoj mjeri da ga se može smatrati bitnim, što bi naravno tražilo propitkivanje samog rezultata izbornog postupka.

II Priopćenje US RH sadrži tu teško popravljivu logičku manjkavost, kao i prijetnju koja nije utemeljena ni u kakvim propisima, što sve jednom Ustavnom sudu koji bi trebao držati do sebe ne priliči.

III Nadalje, time ograničava pravo zakonito izabranim zastupnicima da po svojoj volji podrže Vladu kakvu žele i premijera kojeg žele. Uostalom, većina je bila svjesna postupanja Predsjednika Republike prije samog održavanja izbora. S obzirom da Upozorenje navodi da se radilo o postupanju koje je očigledno suprotno Ustavu (ne kaže se izričito kršenje) imala je i više nego dovoljno vremena da, kada bi tako uistinu bilo, građane i građanke upozori na njegove posljedice prije samog izbornog glasanja kako bi građani i građanke imali punu informaciju već prilikom samog izlaska na birališta. Naknadna ograničenja, u stvari, utječu na rezultate izbora neustavno.

Podsjećamo da zastupnici u Hrvatskom saboru nemaju obvezujući mandat prema čl. 74. Ustava RH, te da na njih niti može, niti smije utjecati više nitko, osim njihove savjesti. Svakako to ne bi trebao činiti Ustavni sud.

IV Protuustavna prijetnja sastoji se u povezivanju načina obavljanja predsjedničke funkcije i rezultata izbora, što nisu očigledno niti nužno povezane kategorije, mada bi to inače mogle biti pod određenim uvjetima. U Priopćenju većina u US RH želi sankcionirati način obnašanja dužnosti Predsjednika RH nemogućnošću postizanja funkcije Predsjednika Vlade u budućnosti, neovisno o činjenici bi li Predsjednik RH prethodno dao ostavku ili ne.

Smatramo da Predsjednik RH, naravno, ne može istovremeno biti i Predsjednik Vlade, ali nema niti ustavnih, niti zakonskih prepreka da to ne bude ako prethodno dade ostavku na dužnost Predsjednika RH.

Eventualno kršenje Ustava u obavljanju predsjedničke dužnosti regulirano je čl. 105. Ustava, i sankcija za isto - nota bene, nakon ustavom predviđene procedure - jest prestanak dužnosti Predsjednika, a ne zabrana obavljanja političke funkcije.

Većina u svojem Priopćenju ne navodi iz čega bi ta zabrana proizlazila, jer to i ne može navesti. Takvog propisa nema. Većina ne navodi niti koliko bi takva zabrana trajala: doživotno, nekoliko godina ili jednostavno dok se Ustavni sud ne prestane

Ijutiti na Zorana Milanovića? Ne možemo se složiti s takvom samovoljom. Nema sankcije bez da je zakonom prethodno propisana.

V Kako sami ne bi ostali nejasni dužnost nam je naglasiti da ne smatramo da je došlo do bitnih povreda Ustava temeljem kojih je moguće raspravljati o opovrgavanju rezultata izbora.

Naglašavamo i sljedeće. S obzirom na odluku većine da krene ovim putem predlagali smo da ako smatra da je neophodno ulaziti u dalekosežne analize izbornog postupka, Ustavni sud mora sveobuhvatnije ispitati sve aspekte provedenog izbornog postupka u njegovoj ukupnosti nakon što se on i konačno okonča.

U našem izdvojenom mišljenju povodom odluke Ustavnog suda u predmetu ocjene ustavnosti Zakona o izbornim jedinicama (U-I-4116/2023 i dr.) ukazivali smo na niz problematičnih aspekata novog ustrojstva izbornih jedinica. Posebno smo upozorili na dvije činjenice. Prvo, unatoč jasnim pokazateljima da postoje vrlo jasni problemi metodologiji prikupljanja, obrade i nadzora ispravnosti podataka u različitim bazama podataka iz kojih se crpe podaci za Registar birača, većina je zaključila kako nije na Ustavnom sudu da detaljno utvrđuje stanje stvari. Drugo, također smo naglasili da je Ustavni sud sam odustao od kriterija legitimnosti procesa (re)definiranja izbornog modela, uključujući i delinacije izbornih jedinica.

Ako je većina smatrala neophodnim da se Ustavni sud upušta u analize primjerenog i neprimjerenog, ustavnog ili neustavnog postupanja, koje je prethodilo samom činu demokratskog slobodnog i autonomnog izražavanja političke volje građana i građanki, to je bilo primjerenije poduzimati po završetku izbornog procesa, na način kojim bi se objektivno i precizno ispitala sve moguće anomalije koje građanima otežavaju da svoje temeljno ustavno političko pravo jednakog i slobodnog glasa ostvare u okviru zakonitih i pravičnih demokratskih uvjeta.

VI Ono što većina u US RH zapravo govori u svome Priopćenju je sljedeće: rezultate izbora ćemo priznati ako premijer bude netko drugi, a ako to bude Zoran Milanović, onda ih nećemo priznati. To Priopćenje je, u stvari, prijetnja i novom Saboru da paze što rade, i koga podržavaju. Ta je prijetnja duboko protuustavna.

U Zagrebu, 19. travnja 2024.

SUDAC
Andrej Abramović, v.r.

SUTKINJA
Lovorka Kušan, v.r.

SUDAC
dr. sc. Goran Selanec, v.r.